

El braç potent de les fúries

He volgut utilitzar aquest bocí de vers de la més coneguda de les poesies de Màrius Torres, enguany que fa cent anys de la seva mort, per encapçalar la crònica de la sessió de Joc Partit que va tenir com a protagonistes Joan Giné i Toni Orensanz. Tots dos originaris de Falset, tots dos han literaturitzat la localitat d'origen, sobretot en les obres que van centrar la intervenció a la sala Núria Delclòs de la Cooperativa Obrera. Fins fa ben poc, tots dos eren coneguts com a escriptors per altres dedicacions: la poesia, en el cas de Joan Giné, i el periodisme, en el de Toni Orensanz. Precisament un llibre periodístic de Toni Orensanz, *L'òmnibus de la mort: parada Falset*, va començar la sintonia, que va connectar, per a la sessió de Joc Partit, amb la novel·la de Joan Giné que va guanyar el premi Josep Pin i Soler 2009, *El genet nu*. El protagonisme, per a la guerra civil de 1936-39 en dos aspectes ben diferents: les brigades internacionals a la novel·la, un grup d'incontrolats de la FAI terriblement sanguinari en el del reportatge. Aquesta, la guerra, i si es vol la guerra al Priorat, va ser la connexió que els va reunir d'entrada, i sobre la guerra, aquella guerra, es va parlar durant més d'una hora. La guerra passada pel sedàs de la literatura —o del periodisme—, és clar.

D'entrada, resultava curiós que un i altre escriptor manifestessin que aquell conflicte de setanta anys enrere se'ls presentava com a nou i amb molts d'aspectes per descobrir. Un i altre n'havien sentit a parlar a les famílies respectives, és clar, però amb tants de misteris o tantes coses amagades que quan han furgat en les circumstàncies del període les sorpreses s'han encadenat. Tant, que han considerat que la literatura és el millor vehicle per intentar treure'n impressions noves, aspectes ocults. En certa manera, la temàtica els ha fet redescobrir el paisatge propi, el poble on van néixer i del qual se suposava que ho coneixien pràcticament tot. És una de les lliçons: la literatura és capaç d'extreure material nou de l'indret més habitual i fressat, es tracta d'aplicar-hi una altra mirada, i en aquest cas, amés de la mirada literària, la realitat els en proporcionava d'inèdites. D'aquí la sorpresa, una bona aliada de l'art.

És aquest enfocament el que ha arrossegat Toni Orensanz cap al terreny de la literatura pura. Ara sense el referent central de la guerra, sinó amb el del Falset molt conegut i per descobrir a través de la combinació de paraules, ha escrit i publicat *El Falsari*, narracions curtes sobre personatges que podríem considerar peculiars però que només ho són en la

mesura que tothom pot aspirar a aquesta condició si la mà d'un escriptor els presenta de manera adequada. L'exemple ben assimilat d'Artur Bladé Desumvila i de Jesús Moncada amb Benissanet i Mequinença aplicat al Falset viscut, l'elevació de persones ben corrents, amb trets característics com tothom, a la categoria de personatges literaris.

En tots dos es notava l'engrescament del narrador que gaudeix en les funcions de titellaire, que manipula a gust individus que a partir del moment que passen a formar part de la novel·la, de la narració curta o fins i tot del reportatge periodístics, esdevenen literatura. Al cap i a la fi, com els de la guerra tan sagnant de setanta anys enrere, més real i reviscuda en les pàgines escrites, però també cada vegada més mítica.

MAGÍ SUNYER

Publicat al diari *El Punt* el 3 de gener de 2011

<http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/352220-el-brac-potent-de-les-furies.html>